

פְּנֵת הַרְמָב"ם הַבְּהִיר חרב אחרון טולידאנו – ראש מכון טולידאנו
לחפיצת התורה במושגי חז"ר, חבר לשכת הרבנות ורב קהילה באפרת

"הַרְמָב"ם הַבְּהִיר" הינו מיזם המציע לימוד "משנה תורה להרמב"ם" בחלוקה למצוות, ובלשון ימינו, תוך שילוב ציוני מקורות תלמודיים ומקורות של הלכה למעשה בשולחן ערוך, ויישומים הלכתיים לדורנו.
הפעם נעסוק במצוות מילה המופיעה גם כן בספר בראשית, בעזרת קטעים נבחרים מתוך 'הַרְמָב"ם הַבְּהִיר'.

מצוה ב - מילה (מצוות עשה)

מקור המצוה

- "זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר" (לך לך, בראשית יז, י).
- "וערל זכר אשר לא מול את בשר ערלתו, ונכרתה הנפש ההוא" (לך לך, שם יז, יד).

מטעמי המצוה ותאורה

- מצוות המילה ניתנה לעם ישראל, היות והקב"ה רצה להבדילם משאר העמים בגופם, כשם שנבדלים מהם בנפשם. סימן זה המייחד את בני ישראל בגופם, נועד להיות חתום בבשרו של הזכר, היות והוא אחראי על ההולדה (מורה נבוכים ח"ג, מט; ספר החינוך, מצוה ב).
- ועוד, רצה ה' לרמוז לאדם: כשם שבידו הדבר לגרום לשלמות גופו ע"י מצוות המילה, כך בידו הדבר לרומם את נפשו למדרגה של שלמות. הרמב"ם נתן טעם פסיכולוגי למצווה - החלשת התאוה, וכן טעם סוציולוגי - סימן היכר ליהודי, מעין טכס קבלה לקבוצה והתחייבות לדרך (החינוך ב; מורה נבוכים ח"ג פרק מט).
- בביצוע ברית מילה, האדם נראה כמקריב את בנו אל הקב"ה. בכך הבן נעשה שייך לה' יתברך, ועם ישראל נעשה עם סגולה, וזהו גם טעם עקידת יצחק (על פי ר' חסדאי קרשקש, אור ה' מאמר ב', ראש פרק ו).
- המקובלים נוהגים לעשות הקפלה בין הפה לראש הגויה (איבר המילה). הם מכנים אותם "פה של מעלה" ו"פה של מטה" (כך נהג לומר מו"ר הרב לוי נחמני זלה"ה). כריתת ערלת בשרו של האדם באה לרמוז לו שעליו לכרות גם את ערלת פיו ולשונו. האדם נדרש לבקר את המאכלים שהוא מכניס לתוך פיו, ואת הדיבורים שהוא מוציא מתוכו. וכן, לא

יהיה להוט אחר תאוותיו במאכלים ובזיווג, ולא יגרר אחרי נְטִיתו להתרברב ולעסוק בלשון הרע ("דיבור ומחשבה על ספר באר הגולה למהר"ל") - (עוד מטעמי המצוה ותאורה בע"ה בגליון וישב-מקץ תש"פ).

מהלכות המצוה ומנהגיה

1. מצות המילה ומועדיה השונים (א, א-ח)

א. מצוה על האב למול את בנו (שוי"ע יו"ד רס, א; ואין האשה חייבת למול את בנה - רמ"א יו"ד רסא, א). עבר האב ולא מל אותו, הרי זה ביטל מצות עשה. אם לא מלו את הבן, כשיגדל הוא חייב למול את עצמו (בבלי קידושין כט; הרמב"ם הל' מילה א, א-ב; שוי"ע יו"ד רסא, א).

ב. על גוי שהתגייר אמרו רבותינו (יבמות מו): "לעולם אינו גר עד שימול ויטבולי". קטן שנולד כשהוא מהול, צריך להטיף ממנו דם ברית ביום השמיני (שוי"ע יו"ד רסג, ד). גם תינוק 'יוצא דופן' (שנולד בנייתוח קיסרי), מלין אותו בשמיני (לא בשבת) - (שבת קלה; הרמב"ם מילה א, ז).

ג. התורה ציוותה (תזריע, ויקרא יב, ג): **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי** ?מול בְּשֵׁר עֶרְלָתוֹ. ולמדו רבותינו (יבמות עב): **מִהַמְּקָה 'וּבַיּוֹם'** שמלים ביום עד שקיעת החמה, ואין מלים בלילה. והוא הדין גם למילה שלא בזמנה (מהיום התשיעי והלאה). ואף על פי שכל היום כשר למילה, זריזים מקדימים למול בהקדם משזרחה החמה, שנאמר (וירא, בראשית כב, ג): **וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר** (פסחים ד; יומא כח; הרמב"ם הל' מילה א, ח; שוי"ע יו"ד רסב, א).

2. מילה דוחה שבת (א, ט-טו)

א. אם חל היום השמיני בשבת או ביום טוב, מלים בו ביום, שמילה בזמנה דוחה את השבת, שנאמר (תזריע, ויקרא יב, ג): **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי** ?מול בְּשֵׁר עֶרְלָתוֹ - **בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי**, אפילו חל בשבת (שבת קלז). אבל שלא בזמנה, אינה דוחה לא שבת ולא יום טוב (הרמב"ם מילה א, ט; שוי"ע או"ח שלא, א / ד).

ב. כל מי שנולד בין השמשות, שהוא ספק יום ספק לילה, נימול ביום התשיעי. הזמן הקובע הוא הרגע שבו יצא ראשו של התינוק לאויר העולם (הרמב"ם מילה א, יב / טו; שוי"ע יו"ד רסב, ד).

ג. חלק מאלו שאין מלים אותם בשבת ודוחים מילתם למחרת:
1) קטן שנולד כשהוא מהול, וצריך הטפת דם ברית.
2) 'יוצא דופן' ומי שנולד בערב שבת בין השמשות, (הרמב"ם מילה א, יא-יג; שוי"ע או"ח שלא, ה / יו"ד רסו, י).